

ARBEIDSPARTICIPATIE VAN VROUWEN EN MANNEN: DE GENDERKLOOF BREIDT STERK UIT NÁ OUDERSCHAP

Zita Theunynck & Karel Neels
Departement Sociologie, Universiteit Antwerpen

De intrede van vrouwen op de arbeidsmarkt – onder impuls van een stijgend vrouwelijk opleidingsniveau en verdienpotentieel – dateert al van de jaren 1960. Op dat moment werd de combinatie van een gezin en vrouwelijke arbeidsmarktparticipatie weinig ondersteund vanuit het beleid. Bovendien was er ook normatief de nodige scepsis tegenover vrouwen die werk en gezin wilden combineren (Pott-Buter, 1998). Sinds 1970 heeft het Belgische beleid – in navolging van gelijkaardig beleid in de Scandinavische landen en Frankrijk – sterk ingezet op het verzachten van het werk-gezinsconflict voor vrouwen (Esping-Andersen, 1999). Met succes. In 2008 behoorde België tot de Europese landen met de hoogste instroom van jonge kinderen in de formele kinderopvang (OECD, 2011). Hoewel het gezinsbeleid dus in toenemende mate werd afgestemd op het tweeverdienersmodel, valt op dat het nog steeds vrouwen zijn die hun arbeidsparticipatie aanpassen aan het gezin. De genderkloof op de

arbeidsmarkt uit zich op twee vlakken. Ten eerste is er een verschil in *aantal* mannen en vrouwen die actief zijn. Zo zijn gemiddeld 70 procent van de 15-54-jarige vrouwen aan het werk, tegenover 85 procent van de mannen (OECD, 2011). Daarnaast verschilt ook de *aard* van tewerkstelling tussen mannen en vrouwen. Deeltijds werk is veel gangbaarder onder vrouwen dan onder mannen, wat een zwakkere inkomenspositie meebrengt (Ghysels en Van Lancker, 2009). Vrouwen doen verder in grote mate een beroep op tijdskrediet en loopbaanonderbreking, terwijl mannen in dergelijke verlofstelsels, schaars zijn. Dit heeft duidelijke gevolgen voor de vrouwelijke arbeidsparticipatie op lange termijn. Op basis van de Belgische *Generations & Gender Survey* (GGS) die tussen 2008 en 2010 werd afgenomen bij 7163 respondenten van 18 tot 79 jaar (Simard en Franklin, 2005), vergelijken we de situatie met de resultaten van eerder onderzoek (Vikat, Speder e.a. 2007).

1. Vrouwen vangen de komst van kinderen op

De resultaten van de GGS tonen aan dat de arbeidsloopbanen van vrouwen tussen 18 en 49 jaar gekenmerkt wordt door frequente transitie tussen voltijds werk, deeltijds werk, verlofstelsels en inactiviteit. Deze dynamiek in de loopbaan is een typisch vrouwelijk fenomeen dat we niet terugvinden bij mannen (Storms 1995). Opvallend is de sterke breuklijn tussen

vrouwen zonder en vrouwen met kinderen, terwijl dat niet het geval is bij mannen. Gezinsvorming zet vrouwelijke tewerkstelling, en in het bijzonder voltijdse tewerkstelling, nog steeds sterk onder druk. Mannelijke tewerkstelling wordt daarentegen eerder in de positieve zin beïnvloed. Bij hen zien we geen terugval in de activiteit wanneer er jonge

kinderen in het huishouden zijn. Integendeel, zowel hoog- als laagopgeleide mannen met jonge kinderen in het huishouden, zijn meer aan het werk. De druk op de vrouwelijke participatie is het groots meteen na de komst van een kind. Waar vrouwen zonder kinderen vaak voltijds participeren op de arbeidsmarkt, valt dit percentage sterk terug bij vrouwen met een 0-2-jarig kind. Na ouderschap vloeien vrouwen in grote mate door naar verlofstelsels, terwijl mannen de grote afwezige zijn in deze stelsels. Bij vrouwen stijgt na ouderschap bovendien het aantal vrouwen – vooral laagopgeleiden – in de inactiviteit of werkloosheid, terwijl jonge vaders op dat moment een erg lage inactiviteit en werkloosheid kennen, zowel de hoog- als

laagopgeleiden. Wanneer het jongste kind ouder wordt, stromen vrouwen vanuit verlofstelsels en de inactiviteit opnieuw door naar de arbeidsmarkt. Toch is het karakter van deze arbeidsparticipatie sterk verschillend van deze van vrouwen zonder kinderen. Moeders opteren vaak voor een deeltijdse baan. Ook dit is een typisch vrouwelijk fenomeen. Onder mannen is de deelname aan deeltijds werk erg beperkt en hun aandeel daalt zelfs na de komst van een kind. De verschuiving van moeders richting deeltijdse arbeid maakt duidelijk dat de arbeidsparticipatie van zowel hoog- als laaggeschoolde vrouwen op lange termijn sterk beïnvloed wordt door de aanwezigheid van kinderen.

Tabel 1: Vrouwelijke arbeidsmarktparticipatie naar opleiding en leeftijd van het jongste kind in het huishouden, België, vrouwen 18-49 jaar (N=1273).

Geslacht	Opleiding	Actief		Verlofstelsel	Inactief / werkloos	Totaal (N)
		Voltijds	deeltijds			
VROUWEN						
Geen kinderen in huishouden						
	Laagopgeleid	36,8	19,5	4,6	39,1	100,0 (87)
	Middenopgeleid	54,8	19,9	3,6	21,7	100,0 (166)
	Hoogopgeleid	75,5	11,0	3,7	9,8	100,0 (245)
Jongste kind 0-2 jaar						
	Laagopgeleid	11,3	13,2	17,0	58,5	100,0 (53)
	Middenopgeleid	25,7	30,0	27,1	17,1	100,0 (70)
	Hoogopgeleid	45,0	15,4	35,6	4,0	100,0 (149)
Jongste kind 3-5 jaar						
	Laagopgeleid	19,0	35,7	7,1	38,1	100,0 (42)
	Middenopgeleid	31,3	34,4	10,4	23,9	100,0 (67)
	Hoogopgeleid	34,7	26,7	29,7	8,9	100,0 (101)
Jongste kind 6-11 jaar						
	Laagopgeleid	25,9	31,5	5,6	37,0	100,0 (54)
	Middenopgeleid	29,1	35,0	3,9	32,0	100,0 (103)
	Hoogopgeleid	50,0	29,4	11,8	8,8	100,0 (136)
MANNEN						
Geen kinderen in huishouden						
	Laagopgeleid	64,8	2,6	0,0	32,6	100,0 (193)
	Middenopgeleid	80,6	6,8	1,6	11,0	100,0 (310)
	Hoogopgeleid	84,8	5,2	0,4	9,6	100,0 (250)
Jongste kind 0-2 jaar						
	Laagopgeleid	72,2	2,8	11,1	13,9	100,0 (36)
	Middenopgeleid	89,0	3,3	1,1	6,6	100,0 (91)
	Hoogopgeleid	88,3	3,6	3,6	4,5	100,0 (111)
Jongste kind 3-5 jaar						
	Laagopgeleid	68,8	0,0	3,1	28,1	100,0 (32)
	Middenopgeleid	92,1	0,0	1,2	4,8	100,0 (63)
	Hoogopgeleid	96,3	0,0	2,3	2,5	100,0 (81)
Jongste kind 6-11 jaar						
	Laagopgeleid	75,5	0,0	0,0	24,5	100,0 (49)
	Middenopgeleid	88,9	2,5	1,2	7,4	100,0 (81)
	Hoogopgeleid	95,0	2,5	0,8	1,7	100,0 (119)

Bron: ADSEI, GGS Belgium, golf 1, 2008-2010

2. Discussie

De vergelijking tussen de mannelijke en vrouwelijke arbeidsparticipatie na de overstap naar ouderschap, legt een diepe kloof bloot in de manier waarop mannen en vrouwen werk en gezin op elkaar afstemmen. Het zijn nog steeds vrouwen die de komst van kinderen opvangen en hun loopbaan erop afstemmen. Mannen doen dit niet of nauwelijks. Zorgwekkend is dat dit niet alleen op korte termijn maar ook op lange termijn sterke repercussies heeft voor de arbeidsloopbaan van vrouwen. Wanneer men deze arbeidsparticipatie van moeders vergelijkt met die van kinderloze vrouwen, valt een sterke verschuiving richting deeltijdse arbeid op.

Naarmate het jongste kind ouder wordt, stromen vrouwen vanuit de vanuit de verlofstelsels en inactiviteit wel opnieuw door naar de arbeidsmarkt, maar dat blijkt slechts in geringe mate om een herintrede in een voltijdse job te gaan. Het overgrote deel bevindt zich in een deeltijdse job. Gezien deeltijds werk vaak gekenmerkt wordt door lagere verdiensten per uur, minder opportuniteiten voor opleiding en/of promotie, minder jobzekerheid en een beperkte toegang tot de werkloosheidsverzekering, kunnen we geenszins spreken over een kwalitatief neutrale overstap (Blossfeld and Hakim 1991; Wright and Hinde 1991; OECD 2011).

Referenties

- Blossfeld, H. en C. Hakim (1991), *Between equalization and marginalization: Woman working part-time in Europe and the United States of America*. New York, Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G. (1999), *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford, Oxford University Press.
- Ghysels, J. en W. Van Lancker (2009), *Emancipatie in twee snelheden opnieuw bekeken: laaggeschoolde vrouwen in België en Europa*. CSB Berichten. Antwerpen, Centrum Sociaal Beleid Herman Deleeck.
- OECD (2011), *Doing better for families*, OECD Publishing (<http://dx.doi.org/10.1787/978264098732-en?>).
- Pott-Buter, H. (1998), *De vereenzaming van de kostwinner. Kostwinnersregelingen en de arbeidsverdeling in Nederland*, in W. Van Dongen, E. Vanhaute and K. Pauwels (Eds.), *Het kostwinnersmodel voorbij? Naar een nieuw basismodel voor de arbeidsverdeling binnen gezinnen*, Leuven, Garant.
- Simard, M. en S. Franklin (Eds.) (2005), *Survey Design Guidelines. Generations and Gender Programme. Survey Instruments*. New York and Geneva, United Nations, Economic Commission for Europe.
- Storms, B. (1995), *Het matteüs-effect in de kinderopvang*. CSB. Antwerp, Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck.
- Vikat, A., Z. Speder, Beets, G., Billari, F.G., Bühler, C. en A. Pésesquelles (2007), "Generations and Gender Survey (GGS): Towards a Better Understanding of Relationships in the Life Course." *Demographic Research*, 17(51).
- Wright, R., E. en P. Hinde, R.A. (1991). "The dynamics of full-time and part-time female labour force participation in Great Britain." *European Journal of Population*, 7: 201-230.